

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.23>

Наталія Небитова,
ад'юнкту кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Мета статті – дослідити та визначити поняття, ознаки взаємодії та співпраці органів Національної поліції України у протидії торгівлі людьми та надати рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правових актів у зазначеній сфері. У статті аналізуються нормативно-правові акти, що регулюють питання взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми. Аналіз показав, що спеціалізований акт, який би визначав порядок взаємодії органів Національної поліції України з іншими суб'єктами у зазначеній сфері, відсутній. Хоча принцип взаємодії у здійсненні правоохоронної діяльності органами поліції визнається як один з основних. З'ясовано, що перед органами Національної поліції, виходячи з наявних можливостей, стоять такі цілі у сфері протидії торгівлі людьми: домогтися зниження рівня правопорушень, припинення зростання їх кількості, щоб у перспективі (через кілька років) досягти вищої мети – суворого виконання законів усіма суб'єктами і, як наслідок, припинення існування такого суспільно-небезпечного явища, як торгівля людьми. На кожному етапі взаємодії вища мета визначається з урахуванням конкретних обставин. Точне ж виконання законів усіма суб'єктами може розглядатися як вища перспективна мета. На підставі сучасних вітчизняних та зарубіжних науково-теоретичних підходів розкривається поняття та виокремлюються ознаки таких термінів, як «взаємодія», «співпраця». Робиться висновок, що взаємодія органів Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми – це процес, внаслідок якого відбувається свідомий вплив зазначених суб'єктів (індивідуальних чи колективних) один на одного для досягнення обумовлених ними цілей, визначених у нормативно-правових актах. З огляду на значення взаємодії органів Національної поліції України з іншими суб'єктами та для більш ефективної протидії торгівлі людьми необхідно затвердити Порядок організації взаємодії з органами влади та Порядок взаємодії з громадськими інституціями під час реалізації заходів із протидії торгівлі людьми.

Ключові слова: взаємодія, співпраця, мета, Національна поліція України, торгівля людьми, протидія.

Постановка проблеми. Торгівля людьми є комплексним явищем, тому для ефективної протидії необхідною умовою є залучення різних структур. Оскільки однією із засад діяльності офіцерів поліції є взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями [1], необхідно проаналізувати, яким чином така взаємодія відбувається у сфері протидії торгівлі людьми.

Аналіз чинних вітчизняних нормативно-правових актів у сфері протидії торгівлі людьми показав, що спеціалізованого акта, який би визначав порядок взаємодії органів Національної поліції України з іншими суб'єктами у зазначеній сфері, немає. Хоча принцип взаємодії у здійсненні правоохоронної діяльності органами поліції визнається одним з основних.

Наприклад, щодо основних завдань служби дільничних офіцерів поліції зазначається, що їхня діяльність ґрунтується на принципі взаємодії насамперед із населенням (громадянами, громадськими організаціями, утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, установами, підприємствами різних форм власності), а також з органами державної влади та місцевого самоврядування [1]. Взаємодія ґрунтується на засадах партнерства, має на меті співпрацю між усіма суб'єктами.

Отже, перед тим як визначити основні характерні ознаки принципу взаємодії органів Національної поліції України із громадськими інституціями у протидії торгівлі людьми, необхідно визначити основні терміни, що використовуються, а саме «взаємодія» і «співпраця».

Мета статті – дослідити та визначити поняття та ознаки взаємодії та співпраці органів Національної поліції України у протидії торгівлі людьми та надати рекомендації щодо удосконалення нормативно-правових актів у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Термін «взаємодія» походить від словосполучення «взаємна дія», що означає процес безпосереднього чи опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного. Такий вплив породжує їх взаємні зумовленість і зв'язок [2]. Великий тлумачний словник сучасної української мови дає таке визначення: «взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь, взаємний вплив тіл чи частинок, який зумовлює зміну стану їхнього руху» [3].

Тобто основними ознаками «взаємодії» виступають – вплив, погодженість (зв'язок), зміна стану. Причому зазначені ознаки є характерними у трактуванні науковців із різних галузей: філософії [4], психології [5], права [6], державного управління [7] тощо.

Вплив – це дія, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета [8]. В нашому випадку, у разі взаємодії, вплив повинен бути взаємним, тобто усі учасники впливають один на одного.

Взаємодія є основою та умовою встановлення найрізноманітніших зв'язків між об'єктами, включаючи причинно-наслідкові. Вона є основою будь-якої системи, що завжди передбачає зв'язок (у формі взаємодії) її елементів, компонентів. Відповідно, системність як представленість взаємодії об'єктів у всіх її зв'язках та відносинах є також характеристикою взаємодії. Виходячи з того, що взаємодія – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, який породжує їхні взаємообумовленість та зв'язок [9, с. 51], активність характеризує обидві сторони взаємодії, які мають якість суб'єктності [10, с. 21].

Крім того, у взаємодії реалізується відношення людини до іншої людини як до суб'єкта, в якого є власний світ. Під взаємодією в соціальній філософії та психології, а також теорії менеджменту, крім того, розуміється не лише вплив людей один на одного, а й безпосередня організація їхніх спільних дій, що дає змогу групі реалізувати спільну діяльність. Взаємодія людини з людиною в суспільстві – це також взаємодія їхніх внутрішніх світів: обмін думками, ідеями, образами, вплив на цілі та потреби, на оцінки іншого індивіда, його емоційний стан [2]. Таким чином, відбувається зміна стану, адже взаємодія як суспільне явище

характеризується тим, що шляхом впливу вносить певну організованість та системність у спільну діяльність, а суб'єкти такої діяльності повинні бути обізнаними, свідомими та толерантними до потреб кожного із її учасників.

Щодо легального визначення терміна «взаємодія», то він використовується у трьох нормативно-правових актах. У наказі Адміністрації Держкордонслужби від 29.08.2011 року № 627 «Про затвердження Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон» [11], у п.1.3., визначається, що взаємодія – це спосіб забезпечення прикордонного контролю, який полягає у спільній діяльності контрольних органів і служб, спрямованій на здійснення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів у межах їхньої компетенції.

У двох інших наказах МВС України (перший – від 02.02.2016 року № 74 «Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України» [12], другий – від 20.07.2016 року № 692 «Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України» [13]) взаємодія визначається, як узгоджені за метою, завданням, місцем, часом та способом виконання завдань дії військових частин і підрозділів для досягнення мети.

Тобто, відповідно для легального визначення, взаємодія характеризується співпрацею та наявністю узгодженої мети. Отже, необхідно проаналізувати зазначені характерні ознаки.

Термін «співпраця» також утворився шляхом поєднання двох слів і походить від словосполучення «спільна праця» – спільна з ким-небудь діяльність [3, с. 1171]. У свою чергу «спільний» – це той, що належить усім чи багатьом, призначений для колективного користування, який виконується або досягається всіма у суспільстві (групі) [3, с. 1172].

Взаємодія та співпраця складаються із низки послідовних дій, які об'єднуються

досягненням спільних та визначених до їх початку цілей. Ціль може бути визначена одна (спільна), або їх може бути декілька. Головне, щоб про це була досягнута домовленість між суб'єктами до початку дій.

Ступінь досягнення поставлених цілей у здійсненні взаємодії називають ефективністю. Чим більший ступінь мети, що досягається, тим більша ефективність. Мета діяльності органів Національної поліції в різних сферах здебільшого визначається в нормативно-правових актах. Наприклад, у Державній соціальній програмі протидії торгівлі людьми на період до 2020 року метою Програми вказано «запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють такі злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги» [14]. Зазначена мета співвідноситься з метою, що стоїть перед органами Національної поліції, що передбачена Законом України «Про протидію людям», де у ст. 11 визначено, що «боротьба з торгівлею людьми є невіддільною складовою частиною діяльності органів Національної поліції по боротьбі зі злочинністю, які, зокрема, здійснюють заходи щодо виявлення злочинів торгівлі людьми, осіб, які постраждали від торгівлі людьми, встановлення осіб – торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності шляхом реалізації організаційних, оперативних-розшукових, адміністративно-правових, процесуальних, аналітично-дослідницьких, інформаційних та інших заходів» [15].

Отже, перед органами Національної поліції, виходячи з наявних можливостей, стоять такі цілі у сфері протидії торгівлі людьми: домогтися зниження рівня правопорушень, припинення зростання правопорушень, щоб у перспективі (через кілька років) досягти вищої мети – суворого виконання законів усіма суб'єктами і, як наслідок, припинення існування такого суспільно-небезпечного явища, як торгівля людьми. На кожному етапі взаємодії вища мета визначається з урахуванням конкретних обставин. Точне ж виконання законів усіма суб'єктами, в такому випадку, може розглядатися як вища перспективна мета.

Висновки.

З огляду на значення взаємодії органів Національної поліції України з іншими суб'єктами та для більш ефективної протидії торгівлі людьми необхідно затвердити Порядок організації взаємодії з органами влади та Порядок взаємодії із громадськими інсти-

туціями під час реалізації заходів із протидії торгівлі людьми.

Виходячи із вищезазначеного, взаємодія органів Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми – це процес, внаслідок якого відбувається свідомий вплив зазначених суб'єктів (індивідуальних чи колективних) один на одного для досягнення обумовлених ними цілей, визначених у нормативно-правових актах.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text> (дата звернення: 15.09.2020).
2. Шморгун Л. Г. Менеджмент організації. Київ, 2010. 452 с. URL: https://pidru4niki.com/16011013/menedzhment/vzayemodiya_vzayemovidnosini_lyudey_organizatsiyi_sutnist_vidi_osoblivosti_vzayemodiyi (дата звернення: 15.09.2020).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.
4. Философский энциклопедический словарь. Москва: Инфра, 1997. с. 66.
5. Філоненко М. Психологія спілкування : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8451.html> (дата звернення: 15.09.2020).
6. Крусян А. Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 1999. 19 с.
7. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/vplyv> (дата звернення: 15.09.2020).
9. Крусян А. Р. Взаимодействие местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления. Одесса : Юрид. лит., 2001. 164 с.
10. Яценко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. *Вісник НАДУ при Президентіві України. Серія «Державне управління»*. 2017. № 2. С. 19-25.
11. Про затвердження Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установлення режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і

служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон : наказ Адміністрації Держкордонслужби від 29.08.2011 року № 627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1117-11/ed20111014/find?text=%C2%E7%E0%BA%EC%EE%E4%B3%FF#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

12. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.02.2016 року № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0320-16#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

13. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України» : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.07.2016 року № 692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1140-16#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

14. Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2020).

15. Про протидію людьми : Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

Nataliia Niebytova. Interaction and cooperation of the bodies of the National Police of Ukraine with other subjects preventing human trafficking

The purpose of the article is to investigate and define the concept of signs of interaction and cooperation of the National Police of Ukraine in combating trafficking in human beings and to provide recommendations for improving regulations in this area. The article analyzes the regulations governing the interaction of the National Police of Ukraine with other entities in the field of combating trafficking in human beings. The analysis showed that there is no specialized act that would determine the procedure for interaction of the National Police of Ukraine with other entities in this area. Although the principle of cooperation in law enforcement is recognized by the police as one of the main. It was found that the National Police, based on the available opportunities, has the following goals in the field of combating trafficking in human beings: to reduce crime, to stop the growth of crime or even to stop their growth, with a few years or even later, to achieve the highest goal - is the strict implementation of laws by all parties and as a consequence of the cessation of such a socially dangerous phenomenon - human trafficking. Therefore, at each stage of interaction, the highest goal is determined taking into account specific circumstances. The exact implementation of the laws by all subjects, in this case, can be considered as the highest long-term goal. On the basis of modern domestic and foreign scientific and theoretical approaches, the concept is revealed and the features of such terms as «interaction», «cooperation» are distinguished. It is concluded that the interaction of the National Police with other entities in the field of combating trafficking in human beings is a process as a result of which there is a conscious influence of these entities (individual or collective) on each other to achieve their goals defined in regulations. Given the importance of interaction of the National Police of Ukraine with other entities and to more effectively combat trafficking in human beings, it is necessary to approve the Procedure for interaction with authorities and the Procedure for interaction with public institutions during anti-trafficking measures.

Key words: interaction, cooperation, purpose, National Police of Ukraine, human trafficking, counteraction.